

О. Д. Береза,
аспірант, кафедра управління суспільним розвитком,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

O. Bereza,
postgraduate student, department of social development administration,
The National academy of public administration in The President of Ukraine, Kyiv

FEATURES OF CORRUPT ACTS IN POSTINDUSTRIAL SOCIETY

У статті відзначено основні етапи розвитку теорії постіндустріалізму та особливості проявів корупції в постіндустріальному суспільстві. З'ясовано вплив зміни ролі знання та інформації, а також появи нового ресурсу на особливості корупційних проявів. Визначено причини, цілі та суб'єктний склад корупційних мереж у сфері державного управління. Проаналізовано зміни у соціальній структурі та індивідуальній свідомості. Наведено основні зміни в антикорупційному законодавстві України, що торкаються діяльності корупційних мереж. Запропоновано напрями подальшого підвищення ефективності державної антикорупційної політики.

The article determines main stages in the development of postindustrialism and features of corrupt acts in postindustrial society. It explores influence of changing role of knowledge and information and also appearance of new resource on the features of corrupt acts. It defines the reasons, goals and structure of corruption networks in public administration. It analyzes the changes in the social structure and individual consciousness. It describes major changes in the anticorruption legislation of Ukraine against activity of corruption networks. It provides the directions for further improving the effectiveness of state anticorruption policy.

Ключові слова: корупція, корупційні прояви, антикорупційна політика, постіндустріальне суспільство, інформація, знання, корупційні мережі.

Key words: corruption, corrupt acts, anticorruption policy, postindustrial society, information, knowledge, corruption networks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У XXI ст. стрімкі темпи науково-технічного прогресу, комп'ютерна та інформаційна революція остаточно змінили принципи та структуру взаємодії у суспільстві. З усього масиву соціально-економічних теорій відбулося виділення парадигми розвитку постіндустріального суспільства, яка найбільш точно передає характер і сутність сучасних трансформацій у соціальній, політичній та економічній сферах. Однак поряд з можливостями, що відкриваються, перехід до постіндустріального суспільства пов'язаний із загостренням проблем, характерних для індустріальної доби. Зміна уявлень та підходів до розуміння засад суспільного розвитку не тільки зняла з порядку денного питання корупції, а й вимагає переосмислення причин корупційних проявів та розробки заходів підвищення ефективності державної антикорупційної політики.

У Стратегії національної безпеки "Україна у світі, що змінюється", затвердженій Указом Президента України від 12.02.2007 № 105 в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 № 389, високий рівень і системний характер корупції в інститутах державної влади відзначено серед актуальних загроз національним інтересам і національній безпеці [1]. Поширення корупції унеможливорює кардинальне підвищення рівня та якості життя населення, а також перешкоджає розв'язанню нагальних проблем суспільного розвитку.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ЯКИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

У сучасному постіндустріальному суспільстві корупція перестала зводитися виключно до примітивних видів хабарництва і зловживань службовими повноваженнями. Останнім часом доводиться констатувати поширення та розростання корупційних мереж, які, об-

єднуючи нелегальні зусилля корумпованих чиновників по вертикалі та горизонталі у системи органів державної влади, нав'язують сфері державного управління замість державних і суспільних інтересів реалізацію приватних цілей. Крім того, заходи державної антикорупційної політики, наражаючись на активну протидію чиновників-корупціонерів, майже повністю втрачають ефективність.

Розв'язання даної проблеми започатковано в низці праць і публікацій, зокрема доктор наук з державного управління В.М. Соловійов у своїй монографії "Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України" пропонує під державною антикорупційною політикою розуміти сукупність взаємопов'язаних дій системи органів державної влади щодо розроблення та реалізації мети, завдань, принципів і стратегічних напрямів розв'язання проблем у сфері запобігання і протидії корупції [2, с. 103]. Крім того, дослідник обґрунтовує парадигму запобігання і протидії корупції шляхом аналізу різнорівневих аспектів досліджуваної проблематики в єдності їх змістовних і функціональних характеристик. Доктор наук з державного управління Ю.Г. Кальниш у науковій праці "Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії" відзначає, що значне поширення корупції в Україні пов'язане з такими основними морально-психологічними факторами, як: втрата моральних засад свого колишнього статусу і значення у функціонуванні суспільства та регулюванні суспільних відносин; соціально-економічна і політична нестабільність суспільства; послаблення імунітету суспільства до корупції та антикорупційної мотивації суспільства; корінні зміни світогляду, ідеологічних орієнтацій громадян; поширення корисливої спрямованості у діяльності працівників публічної (недержавної) сфери [3]. Доктор юридичних наук Н.Р. Нижник у науковій роботі "Теоретичні аспекти державного управління" визначає, що формування громадянського суспільства і правової держави передбачає насамперед удосконалення державного управління, його правове регулювання, приведення статусу учасників державно-управлінських відносин у відповідність з новими завданнями, що постають перед механізмом державного управління в умовах створення високоєфективної й гнучкої ринкової економіки [4, с. 44].

У статті використанні результати досліджень питань зародження і розвитку постіндустріального суспільства таких зарубіжних вчених: Д. Белла, З. Бжезінського, П. Дракера, А. Кумарасвами, А. Пенті, Е. Тоффлера, а також російського вченого В.Л. Іноземцева. Серед вітчизняних учених дослідженням означеної проблематики, займалися А.М. Михненко, О.В. Соснін та ін.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження статті є визначення на основі теорії постіндустріалізму особливостей державної антикорупційної політики в постіндустріальному суспільстві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Теорія постіндустріального суспільства з'явилася в результаті синтезу різних підходів до оцінки динаміки і стану суспільного розвитку.

Термін "постіндустріалізм" у перше було введено в науковий обіг індійським вченим, дослідником проблем доіндустріального розвитку азійських країн А. Кумарасвами, який в 1914 р. виніс це поняття у назву своєї праці "Essays in Post-Industrialism: A Symposium of Prophecy Concerning the Future of Society" ("Нариси постіндустріалізму: симпозиум пророцтва щодо майбутнього суспільства", переклад автора).

У 1917 р. теоретик англійського ліберального соціалізму А. Пенті, використавши термін "постіндустрі-

альна держава" у назві однієї зі своїх книжок "Old Worlds for New: A Study of Post-Industrial State" ("Старі світи по новому: Вчення про постіндустріальну державу", переклад автора), розширив термінологію теорії постіндустріалізму. У наступній його праці під назвою "Постіндустріалізм" (1922 р.) вже було використано обидва терміни — "постіндустріалізм" та "постіндустріальна держава".

Термін "постіндустріальне суспільство" у науковий обіг був упроваджений у 1958 р. американським соціологом Д. Пісменом у статті "Leisure and Work in Post-Industrial Society" ("Відпочинок і праця у постіндустріальному суспільстві", переклад Авт.). Далі у 1960-і рр. разом з поширенням поняття "постіндустріалізм" відбувається осмислення провідної ролі технологічних факторів у процесі суспільного розвитку й на початку 1970-х рр. постіндустріальна теорія стала одним з провідних соціальних вчень.

Проте найпродуктивніший етап розвитку концепції постіндустріалізму пов'язаний з виходом у 1973 р. роботи Д. Белла "Прийдешнє постіндустріальне суспільство", в якій науковець запропонував розглядати "постіндустріальне суспільство" як суспільство, засноване на послугах, що є грою між людьми. Головні значення мають уже не мускульна сила й енергія, а інформація [5, с. 171].

Паралельно з Д. Беллом розробкою теорії нового суспільства займалися й інші вчені, наприклад, Е. Тоффлер на основі хвилефронтального аналізу соціальних процесів, що означає бачення еволюції світу в його глобально-синхронних фазах, дослідів техніко-економічної й інформаційно-комунікативної чинники суспільного розвитку [6, с. 26]. Він вважав, що настання третьої суперіндустріальної цивілізаційної хвилі, починаючи з 1950-х рр., дозволило вийти за рамки, обмежені життєвими й філософськими концепціями індустріального періоду, та створило умови для усунення протиріччя суспільного розвитку між виробництвом і споживанням [7, с. 40].

Також істотний внесок у розвиток доктрини постіндустріалізму вніс американський політолог З. Бжезінський, стверджуючи, що постіндустріальне суспільство стає технотронним суспільством, в якому руйнуються традиційні зв'язки в родині й між поколіннями, громадське життя фрагментується, незважаючи на зростаючі тенденції до глобальної інтеграції [8, с. 15].

На думку одного з найбільш видатних теоретиків менеджменту ХХ ст. П. Дракера, на сучасному — третьому етапі суспільного розвитку, реальною корисною силою та засобом для досягнення соціальних, а також економічних результатів стало знання, зміна ролі якого призвела до революції у сфері управління, оскільки "використання знань у пошуку найбільш ефективних способів застосування наявної інформації для одержання необхідних результатів, по суті, й є управлінням" [9, с. 95].

Дослідження вказаних учени та інших науковців питань розвитку людської цивілізації зрештою спричинили утвердження теорії постіндустріального суспільства як широко визнаної методологічної основи сучасних наукових досліджень, яка є корисною в якості соціальної метатеорії [10].

Відповідно до положень постіндустріальної теорії розвиток суспільства розглядається як зміна трьох соціально-економічних систем — доіндустріальної, індустріальної і постіндустріальної. Постіндустріальне суспільство протиставляється доіндустріальному та індустріальному за такими трьома найважливішими напрямками [10]:

- 1) основний виробничий ресурс, яким стала інформація;
- 2) характер виробничої діяльності, який кваліфікується як обробка (processing);

3) технології, так звана наукомістка продукція.

У результаті виникло твердження, що у постіндустриальному суспільстві інформація та знання стають безпосередньо виробничою силою, що призводить до виникнення ресурсу з абсолютно новими якостями, раніше невідомими суспільній свідомості та виробництву. З одного боку новий ресурс виявляється практично невичерпним, оскільки передача знань та інформації від однієї людини до іншої не зменшує їх кількості. Проте з іншого боку, доступ до цього специфічного ресурсу обмежений, оскільки знання відрізняються від більшості індустріальних благ рідкістю і невідтворенням. Таким чином найважливішою характеристикою сучасної економіки стає перетворення нематеріального ресурсу — інформації у ресурс економічний і політичний, які у значній мірі визначають матеріальний добробут і суспільства, і його окремих громадян [11, с. 87]. Характеристики рідкості і невідтворення інформаційного ресурсу призводять до оцінювання його вартості відповідно до законів ціноутворення монопольних благ.

У всі часи робота державного апарату по відношенню до інформації та знань була зосереджена на функціях збору, створення, пошуку, обробки, накопичення, зберігання, поширення, надання споживачеві, захисту й зрештою ліквідації. Управління справами держави та суспільства постійно вимагає зосередженого відношення до цих процесів і тому робота державного апарату розглядається як комунікаційна система, яка при прийнятті рішень вимагає ефективного поводження з інформацією [12, с. 7], а також передбачає наявність ефективних механізмів і каналів забезпечення передачі інформації "держава — суспільство" і навпаки.

Прагнення окремих посадових осіб, які мають доступ до інформаційного ресурсу, отриманого у процесі здійснення своїх посадових обов'язків щодо виконання функцій держави, використати його для задоволення власних приватних інтересів, призводить до розростання корупції у сфері державного управління. Корумповані чиновники з метою збереження й найбільш ефективного використання монополії на новий ресурс створюють корупційні мережі, що діють по вертикалі системи державної влади, об'єднуючи посадових осіб однієї державної установи, й по горизонталі через поєднання зусиль корупціонерів з різних державних структур на різних рівнях. Основними суб'єктами корупційних мереж, як правило, є: представники державної влади чиновники, що приймають необхідні рішення; комерційні, в т. ч. фінансові, структури, безпосередньо реалізують надані пільги, отримані вигоди і доходи; структури, що забезпечують силове прикриття з боку представників спеціалізованих, у т. ч. правоохоронних, органів. Учасники корупційних мереж, використовуючи монополію на інформацію та знання, деформують на власну користь роботу каналів передачі інформації за маршрутом "держава — суспільство — держава", як правило, для особистого збагачення, розподілу бюджетних коштів на користь структур, що входять до корупційної мережі, підвищення її нелегальних доходів або отримання конкурентних переваг фінансово-кредитними й комерційними структурами корупційної мережі з метою подальшого отримання таких доходів.

Одночасно із вказаними процесами стрімкий розвиток технологій сприяє критичному зростанню ірраціональних благ і потреб окремої людини, що руйнівним чином впливає на якість соціальної структури та індивідуальну свідомість. В.А. Іноземцев підкреслює, що перехід до нового соціуму складає, перш за все, зміну мотивації діяльності самої людини [13]. За таких умов нового загострення отримують питання майнової і соціальної нерівності, зміни сутності і цінності службової ієрархії, суспільного розшарування між

тими хто домігся високого рівня добробуту й тими хто тільки прагне отримати матеріальні блага. Соціальні відносини перетворюються на середовище сприятливе для корупційних проявів та характеризуються "корупціогенністю". Для окремого чиновника стає очевидним, що участь у корупційній мережі найбільш раціональним шляхом може привести до необхідного результату. Моральність підміняється прагненням до збагачення. Виникає інший принцип "суспільного блага", що створює новий тип мотиваційно-ціннісної матриці.

У таких умовах одним із ключових загальновизначених принципів міжнародних антикорупційних стандартів став принцип забезпечення максимальної відкритості та прозорості роботи органів державної влади, що передбачає зобов'язання державних структур розкрити інформацію про свою діяльність та відповідне право кожного члена суспільства на її отримання. В Україні питання доступу до інформації, зібраної суб'єктами владних повноважень у процесі виконання владно-розпорядчих функцій врегульовуються Законом України від 13.01.2011 № 2939-VI "Про доступ до публічної інформації", в якому сформовано поняття публічної інформації, встановлено критерії її поширення, а також визначено статус і повноваження суб'єктів владних повноважень не як власників публічної інформації, а як її розпорядників.

Очікувалось, що прийняття Закону України "Про доступ до публічної інформації" стане значним поступом до забезпечення відкритості і прозорості в роботі державних органів та подолання конфліктності інтересів. У цілому законодавче врегулювання питань доступу до публічної інформації, позитивно впливає на реалізацію громадянами основоположних прав в інформаційній сфері, підвищення ефективності діяльності органів влади, а також зменшення ризиків корупції. Однак практичний досвід виконання Закону України "Про доступ до публічної інформації" показує, що часто відповіді органів державної влади на інформаційні запити громадян не містять повного обсягу запитуваної інформації, а й інколи зводиться до формальної відповіді або відсилки для ознайомлення з інформацією до офіційного веб-сайту, що є неправомірною відмовою в наданні інформації.

Проте все ж таки поява в Україні Закону, яким по суті врегульовуються питання взаємовідносин держави та громадян в інформаційній сфері, розширила можливості та сприяла підвищенню активності громадськості щодо контролю реалізації державою заходів антикорупційної політики. Зокрема міжнародна організація Transparency International у 2013 р., провівши в Україні громадський моніторинг виконання Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011 — 2015 рр., до основних причин її неефективного виконання віднесла відсутність належного фінансування більшості передбачених нею заходів, чітких індикаторів виконання завдань та заходів, належної координації дій виконавців, невідповідність окремих завдань запланованим заходам, обмеженість можливостей виконавців, низький рівень виконавської дисципліни, відсутність суспільного запиту на проведення деяких реформ, покладення відповідальності за виконання антикорупційних заходів на органи, які є вразливими корупцією [14, с. 71]. Крім того, у своєму Звіті ТІ визначила ряд наступних ключових рекомендацій для нашої держави, серед яких: реформування публічної служби, правоохоронних органів та судової системи, створення спеціалізованого незалежного антикорупційного органу, визначення чіткої ієрархії нормативно-правових актів, забезпечення належного регулювання адміністративного процесу, впровадження незалежного аудиту публічних фінансів на місцевому рівні, реформування системи політичних фінансів [14, с. 71].

В.М. Соловйов, досліджуючи питання запобігання й протидії корупції в державному управлінні, звертає увагу на наступні ключові тези [2, с. 60]:

— поняття "корупція" складне, багаторівневе системно зорганізоване соціальне явище, яке поєднує в собі різні складові, зокрема управлінську, політичну, економічну, юридичну, соціальну, морально-етичну;

— корупція — це негативне суспільне явище, яке постійно й активно впливає на свідомість громадян та їхні особисті погляди, формує корисливі аморальні цінності, визначає корупційну субкультуру в суспільстві, руйнує суспільні відносини, зменшує ресурси та підриває довіру до держави;

— корупція охоплює вищий (елітарний), середній та низовий рівні державного управління, проникаючи в усі сфери і підсистеми суспільного життя, порушує права, зачіпає інтереси всіх соціальних груп і прошарків суспільства, вражає політику, економіку, соціальну сферу, культуру;

— корупція може бути політичною, економічною, адміністративною та побутовою, може виникати організовано чи стихійно;

— корупція створила корупційну етику, що стала альтернативою морально-етичним нормам в Україні.

У квітні — травні 2013 року Верховною Радою України були прийняті чотири Закони України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією", "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики", "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб", "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України". Прийняття вказаних Законів сприяло створенню нової правової реальності в антикорупційному законодавстві нашої держави. Нижче наведені основні законодавчі новації, які безпосередньо повинні посилити заходи запобігання та протидії діяльності корупційних мереж:

— заміна терміну "хабар" поняттям "неправомірна вигода", який охоплює не лише матеріальні предмети, а й немайнові вигоди;

— віднесення усіх корупційних правопорушень до числа кримінально караних злочинів;

— розширення меж застосування диспозицій корупційних правопорушень на випадки, коли корупційна дія вчиняється в інтересах третьої сторони;

— встановлення більш жорстких, санкцій за корупційні діяння у публічній сфері;

— усунення ризику зловживання інститутом дієвого каяття, шляхом уведення обов'язкового поєднання двох чинників — вимагання та добровільного інформування органу досудового розслідування;

— запровадження поняття та випадків застосування процедури "спеціальної конфіскації" майна та доходів, отриманих від корупційних діянь;

— публічність Єдиного державного реєстру осіб, що вчинили корупційні правопорушення;

— визначення механізму здійснення фінансового контролю шляхом запровадження перевірок декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, а також визначення інституцій, відповідальних за здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів;

— визначення конкретного переліку злочинів, за вчинення яких до уповноваженої особи юридичної особи можуть бути застосовані заходи кримінально-

правового характеру, підстави звільнення юридичної особи від їх застосування, види заходів кримінально-правового характеру та загальні правила їх застосування;

— визначення порядку провадження щодо юридичної особи, яке здійснюватиметься одночасно з кримінальним провадженням щодо фізичних осіб, які від імені та в інтересах цієї юридичної особи вчинили злочин;

— закріплення можливості застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Не викликає сумніву, що вказані зміни сприятимуть ліквідації правових прогалин у вітчизняному антикорупційному законодавстві та покращенню ситуації щодо запобігання та протидії корупції у цілому. Водночас запорукою ефективності будь-яких законодавчих новацій виступають практичні заходи, вдала реалізація яких зазвичай є індикатором існування в державі не суто декларативних намірів влади боротися з корупцією, а наявності чіткої політичної волі щодо рішучого запобігання та протидії корупційним проявам.

ВИСНОВКИ

Перехід до суспільства постіндустріальної доби супроводжується процесами трансформації структури, характеру зв'язків та основ взаємодії у суспільстві. Нова мотиваційно-ціннісна матриця змінює уявлення людей про соціальне благо та призводить до загострення проблеми корупції.

Поява нового ресурсу, що утворюється в результаті перетворення знання та інформації на виробничу силу, супроводжується утворенням та розростанням у сфері державного управління корупційних мереж, учасниками яких є як правило корумповані державні службовці, правоохоронці, судді та представники приватного сектора. Учасники корупційних мереж, ігноруючи роль держави як "сервісної" структури, задача якої зводиться до надання послуг і функціонування виключно в інтересах громадян, незаконно встановлюють та утримують монополію на інформаційний ресурс, порушують роботу комунікаційної системи державного управління та підривають її здатність до прийняття ефективних рішень щодо здійснення соціально-економічних перетворень, необхідних суспільству й державі.

У рамках здійснення державної антикорупційної політики повинна формуватися система запобігання й протидії корупції, яка б забезпечувала попередження та розростання корупційних мереж у системі державного управління. В такій ситуації до основних задач державної антикорупційної політики повинно бути віднесено покращення практичної реалізації заходів забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади, закріплення законності й правового порядку шляхом створення системи координації діяльності різних правоохоронних органів, задіяних у боротьбі з корумпованими чиновниками й іншими суб'єктами, втягнутими в цей вид злочинів, підвищення правової культури представників державного та приватного секторів, а також громадян.

Однак найголовнішою умовою підвищення ефективності усіх заходів державної антикорупційної політики є питання посилення політичної волі вищого керівництва держави, яке спираючись на існуючий в українському суспільстві запит на антикорупційну боротьбу, повинно здійснити рішучі практичні кроки, спрямовані на подолання корупції у сфері державного управління.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В умовах активізації діяльності корупційних мереж у сфері державного управління подальші нау-

кові розвідки можуть бути скеровані на вивчення проблем виявлення та аналізу форм, конструкцій, а також соціально-психологічних особливостей участі чиновників у корупційних мережах. Також увага наукової спільноти може бути спрямована на подальшу розробку теоретичних аспектів та практичних заходів, направлених на удосконалення механізмів забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади. Комплексним рішенням проблеми корупції у сфері державного управління повинна стати розробка заходів, спрямованих на забезпечення постійного балансу інтересів суспільства, держави і приватного сектора в питаннях, пов'язаних з досягненням оптимальних параметрів соціально-економічного розвитку суспільства.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року "Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України": [Указ Президента України від 8 червня 2012 р. № 389] // Офіц. вісник України. — 2012. — 22 черв. (№ 45). — С. 104. — Ст. 1749.
2. Соловйов В.М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: монографія / В.М. Соловйов. — К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012. — 508 с.
3. Кальниш Ю.Г. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії [Електронний ресурс] / С.В. Дрьомов, Ю.Г. Кальниш, Д.Б. Клименко, Г. О. Усатий, Л.М. Усаченко. — К.: "ДП "НВЦ Пріоритети", 2010. — 88 с. — Режим доступу: <http://sd.net.ua/2012/03/08/korupciya-v-ukrayini.html>.
4. Нижник Н.Р. Теоретичні аспекти державного управління: [монографія] / Н.Р. Нижник, С.П. Мосов. — Чернівці: Технодрук, 2011. — 248 с.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. — М.: Academia, 1999. — 773 с.
6. Михнеко А.М. Суспільні відносини та розвиток: теорія, історія, практика: монографія / А.М. Михнеко (кер. авт. кол.), О.Г. Данильнян, О.П. Дзьобань, О.В. Соснін. — К.: НАДУ, 2009. — 396 с.
7. Тоффлер Э. Третья волна: пер. с англ. / Э. Тоффлер. — М.: АСТ, 1999. — 784 с.
8. Бжезинский З. Между двумя веками. Роль Америки в эру технотроники / З. Бжезинский. — Москва: Прогресс, 1972. — 307 с.
9. Дракер П. Посткапиталистическое общество / П. Дракер // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. — М.: Academia, 1990. — 640 с.
10. Иноземцев В.Л. Перспективы постиндустриальной теории в меняющемся мире // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. [Електронний ресурс] / Под ред. В.Л. Иноземцева. — М.: Academia, 1999. — 640 с. — Режим доступу: http://iir-mp.narod.ru/books/inozemcev/page_1003.html
11. Соснін О.В. Проблеми розвитку національної інноваційної системи та інноваційної діяльності у вимірі інформаційної безпеки / О.В. Соснін // Бизнес Информ. — 2009. — № 2. — С. 86—88.
12. Андрианов В.Д. Бюрократия, коррупция и эффективность государственного управления: история и современность [Електронний ресурс] / В. Д. Андрианов. — М.: Волтерс Клувер, 2009. — 248 с. Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books?id=Zc71BdGeFd4C&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
13. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы [Електронний ресурс] / В.Л. Иноземцев. — М.: Логос, 2000. — 304 с. — Режим доступу: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000946/index.shtml>
14. Державна програма щодо запобігання і протидії корупції на 2011 — 2015 роки. Стан виконання:

що побачила громадськість? Звіт за результатами громадського моніторингу / за заг. ред. О. Хмари, Д. Ковриженка. — К.: TransparencyInternational Україна, 2013. — 89 с.

References:

1. President of Ukraine (2012), "Decree "On decision of the National security and defense council of Ukraine on 8 June 2012 "On new edition of National Security Strategy of Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 45, p.1749.
2. Solovyov, V. M. (2012), Zapobihannia i protydyia koruptsii v derzhavnomu upravlinni Ukrainy: monohrafiia [Preventing and Counteracting Corruption in public management of Ukraine: monograph], Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, Kuiv, Ukraine.
3. Kalnysh, Y. G. (2010), Koruptsiia v Ukraini: prychny poshyrennia ta mekhanizmy protydyi [Corruption in Ukraine: causes of spread and mechanisms of combating], "DP "NVC Priorityty", [Online], available at: <http://sd.net.ua/2012/03/08/korupciya-v-ukrayini.html> (Accessed 12 Dec 2013).
4. Nyznyk, N. R. (2011), Teoretychni aspekty derzhavnogo upravlinnia [Theoretical aspects of public governance], Tekhnodruk, Chernivtsi, Ukraine.
5. Bell, D. (1999), Hriaduschee postindustrial'noe obschestvo. Opyt sotsial'noho prohnzirovaniya [Coming of post-industrial society. A Venture in Social Forecasting], Academia, Moscow, Russia.
6. Mykhneko, A. M. (2009), Suspil'ni vidnosyny ta rozvytok: teoriia, istoriia, praktyka [Public relations and development: theory, history, practice], NADU, Kyiv, Ukraine.
7. Toffler, A. (1999), Tret'ia volna [The Third Wave], AST, Moscow, Russia.
8. Brzezinski, Z. (1972), Mezhdv dvumia vekami. Rol' Ameriki v eru tekhnotroniki [Between Two Ages. America's Role in the Technetronic Era], Progress, Moscow, Russia.
9. Drucker, P. (1990), Postkapitalisticheskoe obschestvo. Novaia postindustrial'naia volna na Zapade. Antalohiia [The Post capitalist society. New postindustrial wave on the West. Anthology], Academia, Moscow, Russia.
10. Inozemtsev, V.L. (1999), Perspektivy postindustrial'noj teorii v meniaiuschemsia mire. Novaia postindustrial'naia volna na Zapade. Antalohiia [Prospects of postindustrial theory in a changing world. New postindustrial wave on the West. Anthology], Academia, [Online], available at: http://iir-mp.narod.ru/books/inozemcev/page_1003.html (Accessed 12 Dec 2013).
11. Sosnin, O. V. (2009), "Problems of development of the national innovation system and innovation in dimensions of information security", Biznes Inform, vol. 2, pp. 86—88.
12. Andryanov, V. D. (2009), Biurokratiya, korruptsiya i sovremennost' [Bureaucracy, corruption and effectiveness of public administration: history and present], Wolters Kluwer [Online], available at: <http://books.google.com.ua/books?id=Zc71BdGeFd4C&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (Accessed 12 Dec 2013).
13. Inozemtsev, V. L. (2000), Sovremennoe postindustrial'noe obschestvo: priroda, protivorechiya, perspektivy [Modern postindustrial society: nature, contradictions, prospects], Logos [Online], available at: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000946/index.shtml> (Accessed 12 Dec 2013).
14. Khmara, O. and Kovryzhenko, D. (2013), "Derzhavna prohrama schodo zapobihannia i protydyi koruptsii na 2011—2015 roky. Stan vykonannia: scho pobachyla hromads'kist'. Zvit za rezul'tatamy hromads'koho monitorynhu" [State programme for preventing and combating corruption for the period of 2011 — 2015. State of implementation: the community insight report based on the results of the civic monitoring], Transparency International Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2014 р.